

Geçmiş Günümüze Kazandırmak

Bringing The Past Into The Future

Nihat Öztoprak. Seyyid Osman Hulûsi Efendi's Divan. Malatya: Naishat Yayınları, Temmuz 2020. ISBN: 978-605-06574-0-1

Gamze BEŞENK¹

¹Sorumlu yazar/Corresponding author:

Gamze Beşenk (Arş. Gör.), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı, İstanbul, Türkiye E-posta: gbesenk@fsm.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4342-2556

Başvuru/Submitted: 30.03.2021 • **Kabul/Accepted:** 01.09.2021 • **Online Yayın/Published Online:** 06.12.2021

Atıf/Citation: Besenk, Gamze. "Geçmiş Günümüze Kazandırmak." Seyyid Osman Hulûsi Efendi Divanı" adlı eserinin değerlendirmesi. *Türkiyat Mecmuası- Journal of Turkology* 31, 2 (2021): 877-879. <https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.905597>

Anahtar kelimeler: Divan, Klasik Edebiyat, Şiir, Şair, Gelenek

Keywords: Divan, Classical Literature, Poem, Poet, Tradition

Edebiyat serencamımız belli dönemlerden geçmiş, çeşitli yüzyıllarda gelişmiş, büyümüş, bünyesine yeni türler girmiş; zaman zaman da bazı değişikliklere uğramıştır. Ma'lum olunduğu üzere edebiyatımızda divan şiiri geleneğimiz içerik ya da yapı itibarıyla değişiklikler geçirse de belli bir yüzyıla kadar ayakta kalmıştır. Hatta bazı şairler tarafında da yaşatılmaya devam etmiştir. 20. yy.da bile divan şiiri formunda yazan şairlerimiz bulunmaktadır.

1914-1990 yılları arasında yaşamış olan Seyyid Osman Hulûsi Efendi de bu geleneği yaşatan ve bu geleneğin son temsilcilerinden biridir. Mutasavvıf, velûd bir yazar ve şair olan Hulûsi Efendi, *Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî* adlı eseri başta olmak üzere, *Mektubât-ı Hulûsî-i*

Dârendevî ve Hutbeler adında mensur eserleri de mevcuttur. Hz. Muhammed (sav) soyundan *seyyid* olmakla birlikte Somuncu Baba külliyesinde yetişmiş, Darende şehrine, kurduğu vakıfla da hizmet etmiştir.

Seyyid Osman Hulûsî Efendi'nin bahsettiğimiz *Divân*'ı latinize hâli ve en önemlisi de günümüz Türkçesi'ne çevirisiyle birlikte Nasihat Yayınları'ndan çıkmıştır. Kitabın günümüz Türkçesi'ne çevirisini Eski Türk Edebiyatı kürsüsünün mu'teber isimlerinden Prof. Dr. Nihat Öztoprak gerçekleştirmiştir. Tabi bu ameliyenin bir de hikâyesi vardır: Hulûsî Efendi, şiiirlerinin anlaşılmasından ya da yanlış anlaşılıp yorumlanmasından şikayetçidir ve bu duruma da üzölmüştür. Hulûsî Efendi'nin oğlu olan sayın Hamideddin Ateş de sayın Öztoprak'tan değerli babalarının *Divan*'ının günümüz Türkçesi'ne çevirmesini hususi olarak rica etmiştir. Bu ameliyeyle birlikte şiiirlerin hem daha anlaşılır olması hem de günümüz insanı ile bir bağ kurulması amaçlanmıştır. Diğer bir hedef de şiiirlerin başka dillere çevirisi için önünün açılmasıdır.

Hulûsî Efendi hayatta iken *Divan*'ını temize çekirtmiştir, bu el yazması nüsha üzerinden de latinize hâli birkaç kez yayınlanmıştır. Öztoprak, bu baskıları da dikkate alarak gözden geçirip düzeltmelerde bulunmuştur. Ayrıca bu çalışma sadece günümüz Türkçe'sine aktarımından ibaret olmayıp Öztoprak tarafından eserin geniş çerçevede incelemesi de yapılmıştır.

Eser, 4 cilt hâlinde yayınlanmıştır. İnceleme kısmı 5 bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölümde; Osman Hulûsî Efendi'nin *Hayatı* anlatılmış, hayatının dönemleri ve hayat macerası da Soyu, Doğumu, Eğitimi ve Gençliği, Askerliği, Hac Yolculukları, Annesi, Babası, Kardeşleri, Eşi ve Çocukları, Ölüm Fikri ve Vefatı olarak başlıklar hâlinde verilerek anlatılmıştır. Hayatının aktarıldığı dönemlere ait ilgili beyitler de verilmiştir.

Bu bölümde en çok dikkat çeken başlık Hac Yolculukları olmaktadır. Onun zamanında hac yolculuğu kara yoluyla ve yol üzerindeki önemli şehirlere ve veli kabirlerine uğranılarak yapıldığından bize, onun kültür birikimi hakkında bilgi vermektedir. Aynı zamanda bu yolculuklar, onun bilgi haznesini genişletmesi ayrıca ihvanlarının eğitimi için önem arz etmekteydi. Bu yolculuklar esnasında Hulûsî Efendi'nin yaşadığı birtakım maceraların da aktarılmasıyla başlık daha da detaylandırılmıştır.

Sosyal Hayatı, Şeyhi ve Tarikatı, Şeyhliği, Sosyal Hayatı ve Hizmetleri başlıklarıyla; *Şahsiyeti ve Mücadelesi*, Ahlakı, İlmi, Yüzme, Güreş ve Sanat Dallarına Merakı başlıklarıyla; *Eserleri* başlığıyla da yazdığı eserler verilmiştir.

İkinci Bölümde; Hulûsî Efendi'nin *Edebî Kişiliği*; Mahlası, Dili, Üslubu, Kullandığı semboller, Ahenk, Edebî Sanatları, Şiir ve Şair Anlayışı, Etkilendiği Şairler olarak ayrı başlıklar hâlinde derinlemesine ele alınmıştır.

Üçüncü Bölümde; Hulûsî Efendi'nin *Divan*'ının incelemesi yapılmıştır. *Divan*'ın oluşma sebebi, baskıları ve *Divan*'ın şekil ve muhtevası hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Dördüncü Bölümde; *Divan*'ın metni ve karşı sayfasına da nesre çevirisi verilmiştir. Beyitlerde yer alan âyet, hadis vb. unsurlara da dikkat edilmiştir.

Beşinci Bölümde; *Divan*'da geçen unsurlar ayrı başlıklar halinde verilmiştir. Bunlar; Tasavvufi Kavramlar ve Terimler, Ayet, Hadis ve Arapça İbareler'dir. Alfabetik olarak sıralanmış olup açıklamaları verilmiştir. Son olarak “Şiir Fihristi” ve “Sözlük” bölümü yer almaktadır. Tabiki de bu anlamlar Hulûsî Efendi'nin şiirinde kastettiği anlamlardır.

Hulûsî Efendi'yi edebiyatımız açısından önemli kılan hususlardan biri de divan ve tekke edebiyatının bitti dendiği bir dönemde şiirlerini bu gelenek üzere kaleme almasıdır. Zaman zaman adına sempozyumlar düzenlenmesiyle Hulûsî Efendi akademik alanda da ilgi görmüştür.

Öztoprak, *Divan*'ın tetkik ederek verdiği bölümlerin yanında “Nesre Çeviri” başlığı altında da okuyucular için bilgilendirme yapmıştır. Hulûsî Efendi'nin şiirlerinin onun bilgi birikiminden ve mana derinliğinden kaynaklanan bir zorluktan dolayı anlamının güç olduğunu belirtmiş, şiirlerin nesre çevirisinde gözettiği hususları maddeler halinde sıralamıştır. Ayet, hadis, Farsça, Arapça geçen ibarelerin anlamları verilmiş, her seviyeden insanın idrak edebilmesi için ifadeler açıkça belirtilmiş ayrıca bunların tasavvufi manaları da anlatılmış, çeviride kelimelerin farklı anlamlarından Hulûsî Efendi'nin kastına en yakın olanı tercih edilmiş, bazı beyitlerde gerek görüldüğü için iki farklı nesir çevirisi mevcut olmuştur. Öztoprak, bilhassa Hulûsî Efendi'nin bilgi birikimini göz önünde bulundurmuş ve ona ulaşmaya çalışmıştır. Bu da Öztoprak'ın çalışmasında ne kadar titiz davrandığının da bir göstergesidir.

Hulûsî Efendi'nin *Divan*'ını her ne kadar tasavvufi ve geleneksel formda yazılmış bir eser olarak tanımlasak da bundan daha fazlasıdır. Kendi hayatına dair, tekke âdâbına, yetişmesine, gerek yaşadıklarına dair muhtevayı da barındırmaktadır.

Eserin kıymetini daha da ortaya çıkaran sayın Öztoprak'ın bu geniş çaplı çalışması kültür ve edebiyat tarihimiz için büyük bir kazanımdır. Ayrıca benzeri yapılacak olan çalışmalara da örnek teşkil edici ve yol gösterici olmuştur. Hocamızı daha nice kıymetli çalışmalarda görmeyi dileriz.